

Тема: “Провадження в справах про адміністративні правопорушення”

- I. Загальна характеристика провадження в справах про адміністративні правопорушення
2. Заходи процесуального забезпечення провадження
3. Учасники провадження в справах про адміністративні правопорушення
4. Стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення
5. Розгляд справи про адміністративні правопорушення.
6. Оскарження постанови про адміністративні правопорушення.
7. Виконання постанови про адміністративні правопорушення.
8. Компетенція органів внутрішніх справ (міліції) у розгляді справ про адміністративні правопорушення

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення згідно з ст. 245 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КПАП) є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Викладені в зазначеній статті завдання провадження по справах про адміністративні правопорушення нерозривно пов'язані з реалізацією найважливішого конституційного принципу законності. Як вказується в ст. 7 КПАП, провадження по справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого дотримання законності.

Одним з основних завдань адміністративного процесу є забезпечення своєчасного, всебічного, повного й об'єктивного з'ясування обставин кожної справи. Це означає, що відповідні органи і посадові особи зобов'язані вживати заходів для розкриття кожного з правопорушень у найкоротший термін. Насамперед треба встановити наявність факту правопорушення, винність особи в його здійсненні, з'ясувати обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи (ст. 280 КПАП). У сукупності це дозволить встановити об'єктивну істину по даній справі.

Провадження в справі повинне забезпечувати точне і правильне застосування матеріальних і процесуальних адміністративно-правових норм. Не можна допускати ніяких відступів від установлених законодавством приписів про адміністративну відповідальність за провини і про процедуру вирішення справ.

Уповноважені органи і посадові особи вправі призначати заходи впливу лише в межах своєї компетенції, у точній відповідності із законодавством.

Провадження по справах про адміністративні правопорушення не досягне своєї мети, якщо постанови про накладення адміністративних стягнень не будуть вчасно і неухильно виконуватись. Тому завданням адміністративного процесу є забезпечення виконання винесеної постанови.

У ст. 279 КПАП міститься вказівка на ті правові джерела, що визначають порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення органами, уповноваженими розглядати такі справи. Розгляд справи про адміністративне правопорушення здійснюється на засадах рівності перед законом і органом (посадовою особою), що розглядає справу, усіх громадян незалежно від походження, соціального і майнового положення, расової і національної приналежності, статі, походження, мови, відношення до релігії, роду і характеру занять, місця проживання й інших обставин.

Принцип рівноправності покладений і в основу розгляду справ про адміністративні правопорушення. Це означає, що при розгляді справ до всіх громадян застосовуються однакові положення законодавства про адміністративні правопорушення, причому ніхто з них не користується ніякими перевагами і нікого з них не піддають яким-небудь обмеженням у правах.

Усі громадяни рівні також перед органом (посадовою особою), уповноваженим відповідно до закону розглядати дану справу про адміністративне правопорушення.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито. З метою підвищення виховної і попереджувальної ролі провадження по справах про адміністративні правопорушення такі справи можуть розглядатися безпосередньо в трудових колективах, по місцю навчання чи проживання порушника.

Таким чином відтворюється принцип гласності при розгляді справ про адміністративні правопорушення. Гласність при розгляді справ сприяє здійсненню контролю з боку громадськості за діяльністю органів і посадових осіб, що розглядають справи, сприяє посиленню виховного впливу на порушників і громадян, що є присутніми при розгляді справ, допомагає попередженню правопорушень.

Право на захист реалізується наданням особі, що притягається до відповідальності, необхідних правових можливостей для доведення своєї невинності або приведення обставин, що пом'якшують її вину. Названа особа користується широкими правами на всіх стадіях провадження.

Оскарження дій органів і посадових осіб щодо притягнення до адміністративної відповідальності є важливим інститутом реалізації права на захист. Воно регламентоване цілим рядом статей КПАП (7, 267, 268, 281, 283, 287, 289, 291, 293 та ін.). Право на оскарження будь-яких дій і рішень у справі про адміністративне правопорушення одна з найбільш важливих гарантій захисту прав особи, як тієї, що притягається до адміністративної відповідальності, так і потерпілого. Це дієвий засіб забезпечення законності та підстава для перевірки обґрунтованості прийнятих у справі рішень і, нарешті, постанови. Оскарження

реально сприяє найшвидшому виправленню допущених помилок, виявлення недоліків у роботі органів, які розглядають справи про адміністративні правопорушення.

Однією з найважливіших основ права на захист є презумпція добродетності громадянина та її юридичний варіант презумпція невинуватості. Вона полягає у тому, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, вважається невинною доти, поки інше не буде доведено і зафіксовано в установленому законом порядку.

Звідси випливає, що вирішення завдань адміністративного провадження здійснюється за допомогою доведення, яке включає в себе виявлення, процесуальне оформлення і дослідження доказів.

Доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його здійсненні й інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, що притягується до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими доказами, показаннями технічних приладів, які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами (ст. 251 КПАП) Законодавством як виняток передбачається спрощене провадження у справах про адміністративні правопорушення. У подібних випадках протокол не складається.

Провадження може бути прискореним при обов'язковій наявності відразу трьох умов: якщо зроблено одне з правопорушень, що вважається незначним; якщо за дане діяння на винного може бути накладене таке стягнення, як попередження чи штраф; якщо громадянин не заперечує стягнення, що накладається на нього.

Законом встановлений і визначений порядок розгляду справи, а також оскарження і перегляду винесеної постанови. Відповідно до закону отримання й оцінка всіх необхідних доказів здійснюються компетентним органом чи посадовою особою, правомочним вирішити дану справу. Правом представляти докази користуються особи, що беруть участь у провадженні в справі (особа, що притягується до відповідальності, потерпілий, законні представники, адвокат), і інші особи.

Отже, Провадження в справах про адміністративні правопорушення визначається, як низка послідовних дій уповноважених органів (посадових осіб), а у деяких випадках інших суб'єктів, які згідно з нормами адміністративного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушників до відповідальності і забезпечення виконання винесеної постанови. Адміністративним провадженням розв'язуються два комплексні взаємопов'язані завдання: юрисдикційне (своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи; вирішення її відповідно до законодавства; забезпечення виконання винесеної постанови). Друге - профілактичне виявлення причин та

умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень; виховання громадян у дусі додержання законів.

Провадженню в справах про адміністративні правопорушення значною мірою більше, ніж іншим провадженням, властивий принцип економічності, тобто йому не властива складна процедура розслідування справ, спрощено порядок порушення, а нерідко і розгляду справи. Однак, це не означає, що справи повинні розглядатися поверхово.

2. Заходи процесуального забезпечення провадження

З метою забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також виконання по ним постанов законодавство передбачає можливість застосування заходів процесуального забезпечення провадження. За своїм юридичним характером вони представляють собою різновидність адміністративно – попереджувальних і адміністративно – припинювальних заходів.

Відповідно до ст. 260 КПАП, у випадках, прямо передбачених законодавчими актами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів.

Вищезазначені заходи застосовуються в зв'язку з виявленням ознак правопорушення або при достатніх підставах для припущення про наявність таких ознак. Вказані заходи застосовуються з метою виявлення правопорушень, встановлення особи порушника, виявлення і закріплення доказів правопорушення, створення інших умов, необхідних для всебічного й об'єктивного розгляду справи про адміністративне правопорушення, а також своєчасного і повного виконання накладеного стягнення.

У кінцевому рахунку основне призначення цих заходів полягає в тому, щоб створити необхідні умови для реалізації норм матеріального права, які установлюють відповідальність за правопорушення. Причому їхнє застосування служить цілям реалізації переважно адміністративних стягнень.

а) Затримання правопорушника

Порядок адміністративного затримання визначається Кодексом про адміністративні правопорушення України та іншими актами законодавства України.

Про адміністративне затримання, відповідно до вимог ст. 261 КПАП складається протокол, в якому зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про затриману особу; час і мотиви затримання. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмови затриманого від підписання протоколу в ньому робиться про це запис.

На прохання особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, про місце її перебування повідомляються її родичі, адміністрація за місцем роботи або навчання. Про затримання неповнолітнього повідомлення його батьків або осіб, які їх замінюють, є обов'язковим.

Підстави і порядок утримання особи залежать від характеру правопорушення. Адміністративне затримання передбачає короточасне обмеження волі правопорушників і пов'язане з примусовим утриманням їх протягом встановленого законом строку в спеціальних приміщеннях органів внутрішніх справ.

Затримання відповідно до вимог ст. 263 КПАП може тривати не більше трьох годин. У виняткових випадках, у зв'язку з особливою потребою законодавчими актами України можуть бути встановлені інші строки адміністративного затримання.

Адміністративне затримання допускається з метою припинення адміністративних правопорушень, складання протоколів, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ і виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення.

Виключенням є затримання психічно хворих, перебування яких у громадських місцях становить небезпеку для навколишніх і для самих хворих, а також затримання малолітніх.

Не підлягають затриманню іноземні громадяни, що скоїли правопорушення, які користуються дипломатичним імунітетом і пред'явили в підтвердження цього дипломатичний паспорт, дипломатичну чи консульську картку або службове посвідчення.

У випадку вчинення зазначеною особою проступку, що тягне адміністративну відповідальність, співробітники міліції записують номер документу, який посвідчує особу і державу, яку ця особа представляє, а потім складають рапорт про факт правопорушення і передають його начальнику органу внутрішніх справ.

Як правило, не підлягають затриманню військовослужбовці. Однак при вчиненні в громадських місцях серйозних правопорушень військовослужбовці можуть бути затримані працівниками міліції для негайної передачі їх і матеріалів про правопорушення в комендатуру або черговому по військовій частині. Не підлягають адміністративному затриманню депутати місцевих Рад, народні депутати, прокурори, судді.

Виходячи з загального змісту правових норм, які аналізуються, часом затримання правопорушника варто вважати момент його доставлення в штаб добровільної народної дружини.

Затриманий може оскаржити адміністративне затримання у вищий орган внутрішніх справ чи прокурору. ***Адміністративне затримання проводиться і реалізується в рамках правоохоронної діяльності компетентних органів:***

- 1) органами внутрішніх справ;
- 2) прикордонними військами;
- 3) старшою у місці розташування охоронюваного об'єкта посадовою особою воєнізованої охорони;

- 4) посадовими особами Військової служби правопорядку у Збройних силах України.
- 5) Органами СБУ;
- 6) посадовими особами органів і установ виконання покарання та СІЗО
- 7) посадовими особами, що реалізують політику у сфері міграції

б) Особистий огляд та огляд речей

Згідно ст. 264 КПАП особистий огляд може проводитись уповноваженими на те посадовими особами органів внутрішніх справ, воєнізованої охорони, цивільної авіації, митних установ і прикордонних військ, а у випадках, прямо передбачених законодавчими актами України, також і інших органів.

Особистий огляд може проводитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понятих тієї ж статі.

Огляд речей може проводитись уповноваженими на те посадовими особами органів внутрішніх справ, воєнізованої охорони, цивільної авіації, митних установ, прикордонних військ, природоохоронних органів, органів лісоохорони, органів рибохорони, органів, які здійснюють державний нагляд за дотриманням правил полювання, а у випадках, прямо передбачених законодавчими актами України, також і інших органів. Огляд речей, ручної кладі, багажу, знарядь полювання і лову риби, добутої продукції, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони знаходяться. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано огляду за участю двох понятих під час відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

Особистий огляд, огляд речей у митних установах проводиться в порядку, визначеному Митним кодексом України.

Особистий огляд і огляд речей є заходами забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. Підстави і мета застосування цих заходів передбачені ст. 260 КПАП.

На відміну від інших заходів забезпечення, їх головне призначення у виявленні необхідних у справі доказів, головним чином речових. Огляд встановлений законом чи виданими відповідно до нього іншими нормативними актами правовий обов'язок громадян пред'явити за вимогою органів і осіб, зазначених у зазначеній статті, відповідні предмети (речі), документи. У випадку відмови від огляду громадяни можуть бути піддані особистому примусовому огляду або обстеженню майна для перевірки заяв, наданих ними, про відсутність у них предметів, які є об'єктами правопорушення. Тому огляду повинна передувати пропозиція уповноважених працівників особі, у відношенні якої є дані про вчинення правопорушення (чи в інших, передбачених законом випадках), пред'явити речі, інші предмети, які є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, а також документи, які підтверджують особу затриманого й ін.

в) Вилучення речей і документів

Речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів, зазначених у КПАП: державної контрольно-ревізійної служби, державної податкової служби, державного комітету по захисту прав споживачів, посадові особи, уповноважені здійснювати адміністративне затримання і посадові особи, уповноважені здійснювати особистий огляд та огляд речей. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у місцях, що їх визначають органи (посадові особи), яким надано право проводити вилучення речей і документів, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей - реалізують.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

Вилучення речей і документів реалізується шляхом примусового припинення володіння (користування, розпорядження) особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, визначеною річчю (предметом) або документом.

Ці заходи вправі здійснювати посадові особи органів внутрішніх справ, прикордонних військ, воєнізованої охорони, цивільної авіації, митних установ, органів охорони природи (лісоохорони, рибоохорони, які здійснюють державний нагляд за дотриманням правил полювання), а також інших органів, уповноважених на те законодавчими актами України.

Отож, У випадках, прямо передбачених законодавчими актами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів. Ці заходи застосовуються в зв'язку з виявленням ознак правопорушення або при достатніх підставах для припущення про наявність таких ознак. основне призначення цих заходів полягає в тому, щоб створити необхідні умови для реалізації норм матеріального права, які встановлюють відповідальність за правопорушення. Причому їхнє застосування служить цілям реалізації переважно адміністративних стягнень.

г) тимчасове вилучення посвідчення водія ст. 265-1

д) тимчасове затримання транспортних засобівст. 265-2, 265-4.

3. Особи, що беруть участь в провадженні

Провадження у справах про адміністративні правопорушення складаються з дій ряду органів та осіб, які беруть участь у провадженні.

Роль і призначення, зміст і обсяг повноважень, форми і методи участі органів (посадових осіб) і громадян у справі різні. Їх можна поділити на кілька груп:

1. Компетентні органи і посадові особи, наділені правом приймати владні акти, складати правові документи, що визначають рух і долю справи.

2. Суб'єкти, що мають особистий інтерес у справі: особа, яка притягається до відповідальності, потерпілий та його законні представники (батьки, усиновителі, опікуни, піклувальники, адвокати). На відміну від суб'єктів першої групи, ніхто з представників даної групи не користується владними повноваженнями.

3. Особи і органи, що сприяють здійсненню провадження: свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі, поняті. Одні з них (свідки, експерти) повідомляють дані повноважному органу або посадовій особі. Інші (перекладачі, поняті) потрібні для закріплення доказів або забезпечення необхідних умов адміністративного провадження.

4. Особлива група учасників провадження громадські організації, товариські суди, трудові колективи, адміністрація за місцем роботи, навчання або проживання правопорушників. Вони співробітничать з державними органами, допомагаючи їм у здійсненні виховної роботи. У ряді випадків такі учасники провадження мають бути поінформовані про заходи адміністративного впливу, вжиті до винних. Вони можуть подавати клопотання про скорочення строку позбавлення права. Особа, що вчинила правопорушення, може бути звільнена від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд товариського суду, громадської організації, трудового колективу.

Учасники адміністративно-юрисдикційного провадження за власним розсудом можуть розпоряджатися своїми правами: звертатися чи не звертатися зі скаргами в органи адміністративної юстиції, вони також повинні бути ознайомлені зі складеним протоколом про адміністративне правопорушення. Як передбачено в ст. 256 КПАП, особа вправі відмовитися від підписання протоколу і дати свої пояснення і зауваження по його змісту, а також викласти мотиви відмови від його підписання. Разом з тим на неї не може бути покладений обов'язок доведення, що лежить на органах і посадових особах, які складають протокол і розглядають справу.

давати пояснення, заявляти клопотання, подавати докази, витребувати довідки та інші документи; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанови по справах про адміністративні правопорушення.

Законодавством визначені відповідні права та гарантії для осіб, які беруть участь у провадженні, насамперед особи яка притягується до відповідальності та потерпілого, як центральних фігур процесу.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення складається з дій ряду органів і осіб. Важливу роль у цій діяльності грають державні органи і органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, що уповноважені приймати передбачені законом заходи для виявлення і попередження адміністративних правопорушень, застосуванню і виконанню стягнень. Органи, що розглядають

справу, зобов'язані враховувати позицію учасників процесу і мотивувати в постанові прийняте рішення в справі з урахуванням думки учасників процесу.

У провадженні діють і інші учасники: одні захищають свої інтереси, інші залучаються лише при провадженні окремих процесуальних дій, сприяють провадженню.

СТАДІЇ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Діяльність учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення розвивається у часі як послідовний ряд пов'язаних між особами процесуальних дій щодо реалізації прав та взаємних обов'язків. Весь процес складається з кількох фаз розвитку, що змінюють одна одну. Їх прийнято називати стадіями.

Стадія - це така порівняно самостійна частина провадження, яка поряд з його загальними завданнями має властиві тільки їй завдання й особливості. Стадії відрізняються одна від одної і колом учасників провадження, характером проваджуваних дій та їх юридичною роллю.

Розв'язання завдань кожної стадії оформлюється спеціальним процесуальним документом, який ніби підсумовує діяльність. Після прийняття такого акта розпочинається нова стадія. Стадії органічно пов'язані між собою; наступна, як правило, починається лише після того, як закінчена попередня, на новій стадії перевіряється те, що було зроблено раніше.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення за своєю структурою схоже на кримінальний процес, проте, воно значно простіше і містить менше процесуальних дій.

Порушення справи про адміністративне правопорушення

Порушення справи про адміністративне правопорушення – початкова стадія провадження. Стосовно провадження у справах про адміністративні правопорушення дана стадія має специфічне процесуальне оформлення. Суть його заключається в складенні особливого процесуального документа, а саме протоколу про адміністративне правопорушення (ст. 254).

наявність протоколу про адміністративне правопорушення свідчить про порушення справи, причому протокол повинен бути складений уповноваженою особою з дотриманням визначеної встановленої законом форми. У протилежному випадку справу про адміністративне правопорушення не може бути визнано порушеною.

а) Протокол

Кодекс України про адміністративні правопорушення передбачає складення протоколу про вчинення адміністративного правопорушення уповноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності. У деяких випадках, передбачених законом (ст.258 КпАП), протокол про адміністративне правопорушення не складається, але якщо

правопорушник оспорує накладене на нього стягнення, протокол про адміністративне правопорушення повинен складатися.

Протокол це документ, який офіційно засвідчує факти неправомірних дій, за які передбачена адміністративна відповідальність, і містить дані про особу, що їх вчинила.

Він є одним з основних джерел доказів і служить підставою для подальшого провадження в справі про адміністративне правопорушення. Тому до нього пред'являються певні вимоги.

Посадові особи і представники громадських організацій, що складають протоколи, зобов'язані мати відповідні документи або знаки встановленої форми, що пред'являються за вимогою особи, яка вчинила адміністративне правопорушення. Якщо порушення супроводжується заподіянням збитку (лісопорушення, незаконний лов риби, незаконне полювання й ін), протокол складається в двох екземплярах, один із яких додається до позовної заяви, яка направляється в суд. Складається протокол у двох екземплярах також при вчиненні правопорушень, передбачених ст. 203 КПАП, іноземними громадянами.

У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, визначеними в статтях 218 - 221 КПАП, протоколи про правопорушення мають право складати:

уповноважені на те посадові особи: органів внутрішніх справ, органів державного енерго- та газового нагляду, органів Міністерства транспорту України, фінансових органів, органів Антимонопольного комітету України, Прикордонних військ України, органів Служби безпеки України, органів податкової служби; а також, адміністрація підприємств, установ і організацій; державні виконавці; слідчий, особа, яка провадить дізнання й інші особи відповідно до ст. 255 КПАП.

У справах про адміністративні правопорушення, розгляд яких віднесено до відання органів, зазначених у статтях 222 - 244, 244-1, 244-2 – 244-8 КПАП, протоколи про правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи цих органів.

У випадках, прямо передбачених законодавством, протоколи про адміністративні правопорушення можуть складати також посадові особи інших державних органів, представники громадських організацій і органів громадської самодіяльності.

У тих випадках, коли проступок виявляє особа, що не має права на складання протоколу, подачею рапорту або іншим способом вона доводить про це до відома того, хто уповноважений на відповідні заходи. Протокол про адміністративне правопорушення складається у відповідності з вимогами ст. 256 КПАП, в якому зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу порушника; місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення порушника; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка вчинила адміністративне правопорушення; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами.

У разі відмовлення особи, яка вчинила правопорушення, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це.

Особа, яка вчинила правопорушення, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви свого відмовлення від його підписання. До протоколів додаються також пояснення свідків, рапорти працівників міліції, речові докази, що підтверджують винність особи, притягнутої до адміністративної відповідальності, у тому числі фотознімки, звукозаписи, листівки, плакати і те ін.

При складенні протоколу порушникові роз'яснюються його права і обов'язки, передбачені статтею 268 цього Кодексу, про що робиться відмітка у протоколі.

Порушнику повинні роз'яснити, що у відповідності зі ст. 268 КПАП він вправі: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, представляти докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою якою здійснюється провадження; оскаржити постанову в справі.

Протокол надсилається органів (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення (ст. 257 КПАП). Законодавець не визначив строк, протягом якого повинна бути здійснена передача протоколу адресату. Звичайно він регламентується відомчими актами. Так, відповідно до Інструкції по організації провадження у справах про адміністративні порушення правил дорожнього руху протоколи підлягають направленню для розгляду в п'ятиденний термін. По справах про дрібне хуліганство, а також про розпиття спиртних напоїв у громадських місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді, за вчинення таких проступків 3 рази протягом року, начальник органа внутрішніх справ (міліції) або його заступник приймають протягом доби одне з рішень, передбачених санкцією ст. 178 ч. III КПАП, або в той же термін направляють справу на розгляд у районний (міський) народний суд із забезпеченням явки порушника. У добовий термін направляються на розгляд народного суду також справи про злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, військовослужбовця або особи, що виконує обов'язки по охороні громадського порядку.

б) доставлення правопорушника

з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в міліцію чи в штаб добровільної народної дружини по охороні громадського порядку працівником міліції або народним дружинником.

Доставлення порушника має бути проведено в можливо короткий строк. працівники міліції можуть доставляти осіб, які вчинили ці правопорушення, у міліцію чи в приміщення виконавчого комітету селищної, сільської Ради народних депутатів. Доставлення порушника може провадитись також народними дружинниками, громадськими інспекторами охорони природи,

громадськими мисливськими інспекторами, громадськими інспекторами органів рибоохорони та громадськими лісовими інспекторами.

При вчиненні правопорушень, зв'язаних з посягненням на охоронювані об'єкти, інше державне або громадське майно, порушника може бути доставлено працівниками воєнізованої охорони у службове приміщення воєнізованої охорони або в міліцію для припинення правопорушень, встановлення особи порушника і складення протоколу про правопорушення.

З тексту закону випливає, що процес доставлення адміністративного правопорушника в орган внутрішніх справ за часом є завершеним до моменту початку адміністративного затримання.

Якщо особа порушника може бути встановлена одразу ж після доставлення без додаткової перевірки, то затримання не проводиться і порушник підлягає негайному звільненню (у випадку припинення протиправних дій). Якщо ж потрібна більш тривала перевірка або правопорушник знаходиться в стані алкогольного сп'яніння, проводиться затримання в адміністративному порядку посадовою особою, правомочною здійснити таке затримання.

Отже, послідовний ряд пов'язаних між особами процесуальних дій щодо реалізації прав та взаємних обов'язків називається стадією. Кожна стадія оформлюється спеціальним процесуальним документом, який ніби підсумовує діяльність. Початковою стадією провадження є порушення справи про адміністративне правопорушення. Суть його заключається в складенні особливого процесуального документа, а саме протоколу про адміністративне правопорушення. наявність протоколу про адміністративне правопорушення свідчить про порушення справи, причому протокол повинен бути складений уповноваженою особою з дотриманням визначеної встановленої законом форми. Перша стадія провадження по справах про адміністративні правопорушення закінчується з моменту напрямку протоколу та інших матеріалів (пояснення свідків, протоколу вилучення речей і інші документи, що підтверджують винність особи, притягнутої до адміністративної відповідальності) органу (посадовій особі) уповноваженим розглядати справи про адміністративні правопорушення. В разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в міліцію чи в штаб добровільної народної дружини по охороні громадського порядку працівником міліції або народним дружинником.

Розгляд справи про адміністративне правопорушення

Другою є стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення і винесення постанови у справі.

Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення.

Справи про адміністративні правопорушення можуть розглядатися також за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників. Вони можуть також розглядатися за місцем вчинення та місцем проживання правопорушника. Адміністративними комісіями справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем проживання порушника. З метою

підвищення виховної і попереджувальної ролі провадження по справах про адміністративні правопорушення такі справи можуть розглядатися безпосередньо в трудових колективах, по місцю навчання або проживання порушника.

Законодавством України може бути передбачено й інше місце розгляду справи про адміністративне правопорушення. Вищенаведені положення містяться у ст. 276 КПАП.

а) розслідування справи

Порядок розгляду справи про адміністративні правопорушення має визначену форму. Основні його моменти зазначені ст. 279 КПАП.

При підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення компетентний орган (посадова особа) здійснює остаточне розслідування в справі і дає правову оцінку діям особи зазначеної в протоколі як правопорушник.

Відповідно до ст. 278 КПАП орган (посадова особа) при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

- 1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи;
- 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду;
- 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;
- 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Орган (посадова особа) при розгляді справи про адміністративне правопорушення зобов'язаний з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд товариського суду, комісії по боротьбі з пияцтвом, утвореній на підприємстві, в установі, організації чи їх структурних підрозділах, громадській організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи (ст. 280 КПАП). На цій стадії оцінюються зібрані в справі докази й особа правопорушника, з'ясовуються обставини, які пом'якшують і обтяжують відповідальність за вчинений проступок, встановлюються причини й умови, що сприяли його вчиненню, і виносяться відповідні процесуальні акти

При розгляді судом справ присутність особи притягнутої до адміністративної відповідальності у певних випадках є обов'язковою. У випадку ухилення правопорушника від явки по виклику органа внутрішніх справ чи судді, його може бути органом внутрішніх справ (міліцією) піддано приводу. Якщо в ході підготовки справи будуть встановлені обставини, які виключають провадження по ній (вони визначені ст. 247 КПАП), вона не повинна розглядатися.

б) термін розгляду справи

Терміни розгляду справ про адміністративні правопорушення передбачені ст. 277 КПАП. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Єдиного порядку в призначенні справи і її слуханні немає. Він регламентується законодавчими або відомчими актами.

Для розгляду деяких справ встановлені скорочені строки. Так, справи про порушення, зв'язані з використанням газу, експлуатацією газовикористовуючих установок без обліку витрати газу і невідповідністю до роботи резервного паливного господарства повинні розглядатись в семиденний термін.

Справи про незаконне придбання чи зберігання наркотичних засобів у невеликих розмірах або споживання наркотичних засобів без призначення лікаря; про незаконні операції з іноземною валютою і платіжними документами; про дрібне хуліганство; про злісну непокору законному розпорядженню чи вимозі працівника міліції або народного дружинника розглядаються протягом доби.

Справи про виготовлення і використання без належного дозволу радіопередавальних пристроїв у триденний термін, а про дрібне розкрадання державного чи громадського майна і виготовлення, зберігання самогону й апаратів для його виготовлення у п'ятиденний термін.

в) процедура розгляду справи

Розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу. Головуючий на засіданні колегіального органу або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. У разі участі в розгляді справи прокурора заслуховується його висновок.

Тож, законодавством України передбачено місце розгляду справи, строки розгляду, а також зазначені основні моменти порядку розгляду справи про адміністративне правопорушення.

2 3) винесення постанови по справі. Види постанов.

Законодавством України про адміністративні правопорушення (безпосередньо ст. 283 КПАП) встановлено, що розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову по справі. Постанова місцевих органів держадміністрації в справах про адміністративні правопорушення приймається у формі рішення.

Постанова повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; викладення обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення.

Якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення органами (посадовими особами), переліченими у пунктах 1 - 4 статті 213 КПАП, одночасно вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди, то в постанові по справі зазначаються розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування.

Постанова по справі повинна містити вирішення питання про вилучені речі і документи, а також вказівку про порядок і строк її оскарження.

Постанова колегіального органу приймається простою більшістю голосів членів колегіального органу, присутніх на засіданні.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення підписується посадовою особою, яка розглянула справу, а постанова колегіального органу головою на засіданні і секретарем цього органу. При розгляді справи про адміністративне правопорушення посадові особи, крім КПАП і інших нормативних актів загального характеру, керуються також положенням про органи, представниками яких вони є (наприклад, Положенням про адміністративні комісії й ін.). Своє рішення вони оформляють шляхом винесення постанови чи роблять запис про міру стягнення на протоколі про адміністративне правопорушення. Таке право надане, наприклад, начальнику райвідділу міліції чи його заступнику.

Таке право може бути надане посадовим особам Державної автомобільної інспекції.

постанова може оформлятися іншим установленим способом.

У той же час іншим органам (посадовим особам) законом не надане право на спрощений порядок накладення адміністративних стягнень. Тому по кожному адміністративному проступку, незалежно від виду адміністративного стягнення, що накладається, рішення повинне прийматися у виді окремого акта - постанови (рішення).

е) види постанов

Згідно вимог ст. 284 КПАП по справі про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 241 КПАП;
- 3) про закриття справи. Постанова про закриття справи виносить при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд товариського суду, комісії по боротьбі з пияцтвом, утвореної на підприємстві, в установі, організації чи їх структурних підрозділах, громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу попереднього слідства чи дізнання, а також при наявності обставин, передбачених статтею 247 КПАП. Вона передбачає, що справу може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин:

- 1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення;
- 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку;
- 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони;

5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення;

6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність;

7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 цього Кодексу;

8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також порушення по даному факту кримінальної справи;

9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено.

Копія постанови в той же строк вручається або висилається потерпілому на його прохання.

Копія постанови вручається під розписку. В разі, якщо копія постанови висилається, про це робиться відповідна відмітка у справі. Порядок і терміни оскарження постанови повинні бути роз'яснені одночасно з винесенням постанови.

У тому випадку, якщо воно відсилається поштою про це робиться відмітка в справі.

Оголошенням постанови в справі про адміністративне правопорушення закінчується стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Ст. 286 КпАП України, передбачено умови і порядок інформування громадськості, адміністрації, керівників підприємств, установ, організацій за місцем роботи, навчання або проживання правопорушників по винесенню постанови про накладення адміністративного стягнення.

Отож розглянувши справу про адміністративне правопорушення орган (посадова особа) виносить постанову в справі. Постанова місцевих органів держадміністрації в справах про адміністративні правопорушення приймається у вигляді рішення певної форми.

Оголошенням постанови в справі про адміністративне правопорушення закінчується друга стадія, розгляду справи про адміністративне правопорушення.

2.4. Оскарження та опротестування рішення по справі про адміністративне правопорушення

Наступною стадією, що виникає не в кожному провадженні в справах про адміністративні правопорушення є стадія оскарження (або опротестування) постанови в справі про адміністративне правопорушення. Наявність цієї стадії є однією з найважливіших гарантій дотримання законності у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. Відповідно до КпАП (ст. 287 КПАП) постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Постанова районного (міського) народного суду (народного судді) про накладення адміністративного стягнення є остаточною і оскарженню в порядку провадження

в справах про адміністративні правопорушення не підлягає, за винятком випадків, передбачених законодавством України.

Оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення Це форма перевірки законності й обґрунтованості прийнятого в справі рішення, найбільш швидкого виправлення допущених помилок, виявлення недоліків у роботі органів, що розглядають справи про адміністративні правопорушення.

Не підлягають оскарженню в порядку провадження постанови районного (міського) суду (судді) про накладення адміністративного стягнення. Ці постанови можуть бути скасовані тільки в порядку наглядового провадження (наприклад, по протесту прокурора).

Скарги від осіб, що не мають права на оскарження, а також скарги на постанови по справах про адміністративні правопорушення, які не підлягають оскарженню, повинні бути повернуті.

Касаційна інстанція вправі скасувати рішення в справі про адміністративне правопорушення і направити його на новий розгляд. Підставами для скасування рішення є:

- неповне встановлення обставин, що мають значення для ухвалення рішення в справі;

- недоведеність обставин, що орган (посадова особа) які розглядали справу, вважають установленними;

- невідповідність висновків, викладених у рішенні, обставинам справи;

- порушення або неправильне застосування норм матеріального чи процесуального права.

Скасування постанови і призупинення справи може мати місце при наявності обставин, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення (ст. 247). Касаційна інстанція зобов'язана це зробити, коли немає достатніх доказів для притягнення особи до адміністративної відповідальності, а додаткове дослідження або новий розгляд нічого не дасть.

У касаційному порядку може бути прийняте рішення про зміну стягнення в межах, передбачених нормативним актом, за адміністративне правопорушення. Однак при цьому стягнення не може бути більш суворим. Це положення забезпечує свободу оскарження постанови про адміністративне стягнення. Невиконання його тягне скасування касаційного рішення. Як правило, це випадки зменшення розміру накладеного штрафу з урахуванням конкретних обставин справи. Може бути замінене і стягнення (штраф-попередження). Однак при цьому слід враховувати зміст того законодавчого акта (статті КПАП), яким встановлено відповідний альтернативний захід стягнення.

Постанова в справі про адміністративне правопорушення підлягає скасуванню, якщо буде встановлено, що вона прийнята органом або посадовою особою, до компетенції яких не відноситься дана справа (наприклад, адміністративна комісія розглянула справу про дрібне хуліганство, що повинен розглядати суд). У такому випадку матеріали справи направляються на розгляд відповідного органа чи посадової особи по приналежності.

Громадянину, у відношенні якого винесена постанова в справі про адміністративне правопорушення, а також потерпілому надана можливість обирати за своїм розсудом наступні інстанції при оскарженні:

постанов адміністративних комісій, комісій зі справ неповнолітніх у виконавчий комітет тієї Ради, що їх утворює, або ж у районний (міський) суд,

рішень виконавчого комітету селищної, сільської Ради у виконавчий комітет вищестоящої районної, міської Ради або в районний (міський) суд;

постанов інших органів або посадових осіб про накладення адміністративного стягнення у вигляді тільки штрафу у вищестоящий орган (вищестоящий посадовій особі) чи в районний (міський) суд.

В усіх перерахованих випадках рішення суду по скаргі є остаточним і не підлягає касаційному оскарженню в порядку адміністративного провадження. Таке рішення може бути скасовано тільки в порядку наглядового провадження. Подача скарги у вищий орган керівництва, посадовій особі не означає, що його рішення по скаргі є остаточним. Воно може бути оскаржене у вищий орган, вищестоящому виконавчому комітету і навіть розглянуто на сесії Ради.

Постанова органа чи посадової особи про накладення іншого адміністративного стягнення (крім штрафу) оскаржується у вищий орган (вищестоящий посадовій особі), після чого скарга може бути подана в районний (міський) суд. Це єдина категорія справ про адміністративні правопорушення, де рішення органа (посадової особи), у який оскаржується постанова в справі, не є остаточним і може бути скасоване. Він і приймає остаточне рішення.

Не може бути оскаржена в судовому порядку, а тільки у вищий орган (вищестоящий посадовій особі) постанова органа внутрішніх справ (посадової особи) і Державної інспекції по маломірних суднах України у вигляді попередження, зафіксованого на місці вчинення правопорушення без складання протоколу. Такий же порядок оскарження постанов посадових осіб військової автомобільної інспекції по справах про порушення правил дорожнього руху, скоєних водіями транспортних засобів Збройних Сил військовослужбовцями і військовозобов'язаними, призваними на збори.

Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Поважними причинами визнаються, наприклад, хвороба особи, що брала участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення, тривале її перебування у відрядженні і те ін.

Принесення прокурором протесту зупиняє виконання постанови до розгляду протесту (ст. 291 КПАП).

Відповідно до вимог адміністративного законодавства, орган (посадова особа) при розгляді скарги або протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з таких рішень:

- 1) залишає постанову без зміни, а скаргу або протест без задоволення;

- 2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд;
- 3) скасовує постанову і закриває справу;
- 4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено. Статтею 294 КПАП урегульовані повноваження районного (міського) судді і начальника органа внутрішніх справ щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також голови вищестоящего суду і начальника вищого органа внутрішніх справ з питань перегляду деяких справ.

Копія рішення по скаргі або протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення протягом трьох днів надсилається особі, щодо якої її винесено. В той же строк копія постанови надсилається потерпілому на його прохання (ст. 295 КПАП).

Про результати розгляду протесту повідомляється прокуророві.

Після розгляду органом (посадовою особою) скарги або протесту й ухвалення відповідного рішення постанова підлягає виконанню.

Скасування постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення тягне за собою повернення стягнених грошових сум, оплатно вилучених і конфіскованих предметів, а також скасування інших обмежень, зв'язаних з цією постановою. У разі неможливості повернення предмета повертається його вартість (ст. 296 КПАП).

Відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконним накладенням адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту або виправних робіт, провадиться в порядку, встановленому законодавством.

Підлягають поверненню і судові витрати, пов'язані з розглядом справи про адміністративне правопорушення.

Отже, третьою стадією в справах про адміністративні правопорушення є стадія оскарження (або опротестування) постанови в справі про адміністративне правопорушення. Право на оскарження постанови в справі про адміністративне правопорушення одна з найбільш важливих гарантій захисту прав особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, а також потерпілого. Орган (посадова особа), що одержав скаргу або протест на постанову в справі про адміністративне правопорушення, перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови, тобто встановлює чи дійсно в діях особи притягнутої до адміністративної відповідальності є склад правопорушення, чи правильно оформлені документи в справі, чи не перевищив орган (посадова особа), що розглядав справу, свої повноваження й інше. Після цього орган (посадова особа), що розглядав скаргу (або протест), може винести відповідне рішення. Прокурор, який виявив, що рішення в справі або протест на постанову в справі про адміністративне правопорушення незаконні, може опротестувати їх.

2.5. Виконання рішення по справі

про адміністративне правопорушення

Виконання постанов завершальна стадія провадження по адміністративних правопорушеннях. Її суть полягає в практичній реалізації адміністративного стягнення, призначеного правопорушнику юрисдикційним органом (посадовою особою). У процесі виконання постанови особа, що вчинила адміністративне

правопорушення зазнає відповідних нестатків та обмеження особистого, морального або матеріального характеру.

Постанова про накладення адміністративного стягнення є обов'язковою для виконання державними і громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями посадовими особами і громадянами.

Адміністративні стягнення виконують свою соціальну функцію лише тоді, коли вони виконані (приведені до виконання) і ефективність їх обумовлена тим наскільки виконана постанова; повністю чи реалізована частково.

Необхідною умовою виконання постанови про накладення адміністративного стягнення є вступ його в законну силу. Це означає, що постанова підлягає реалізації.

Постанова охоплює не тільки діяльність повноважних державних органів (посадових осіб), але і поведінку самого порушника, обумовлену розпорядженнями цього акта. Але при цьому дії юридичних і фізичних осіб, у зв'язку з виконанням постанови, що вступила в законну силу, різні. Особа, притягнута до адміністративної відповідальності, повинна виконати ті чи інші обов'язки, покладені на неї постановою (сплатити, наприклад, накладений штраф не пізніше п'ятнадцяти днів із дня вручення їй постанови). Ухилення від добровільного стягнення приводить до необхідності застосування у відношенні порушника примусових заходів впливу. Орган, уповноважений привести у виконання постанovu, своєчасно і точно проводить в зв'язку з цим ряд дій, встановлених КПАП і іншими нормативними актами, оформляє необхідні документи, направляє їх по приналежності. Всі інші юридичні і фізичні особи, причетні до своєчасного і точного виконання постанови (адміністрація підприємств, установ і організацій, банківські установи, торгові організації і те ін), зобов'язані сприяти органам, що виконують постанovu, у її реалізації. Орган (посадова особа), що виніс постанovu про накладення адміністративного стягнення, покликаний здійснювати контроль за правильною і своєчасною реалізацією цього акта, розв'язувати питання, пов'язані з його виконанням.

Постанова про накладення адміністративного стягнення (відповідно до ст. 299 КПАП) підлягає виконанню з моменту її винесення, якщо інше не встановлено законодавством України, КПАП та іншими актами законодавства. В цій статті містяться правила, які регулюють початкову стадію практичної реалізації постанов про накладення адміністративних стягнень, звернення цих актів до виконання.

У випадках оскарження чи опротестування постанови її виконання припиняється на визначений час, а потім відновляється, якщо скарга (протест) залишилися без задоволення, за винятком постанов про застосування заходу стягнення у вигляді попередження, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення. Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу підлягає примусовому виконанню після закінчення строку, встановленого частиною першою статті 307 КПАП. Вони виконуються негайно, незалежно від того, чи будуть згодом оскаржені.

Постанова про накладення адміністративного стягнення виконується уповноваженим на те органом у порядку, встановленому законодавством України, КПАП та іншими актами законодавства.

Постанова про адміністративний арешт виконується органом внутрішніх справ у порядку, встановленому законодавством.

У разі винесення кількох постанов про накладення адміністративних стягнень щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо.

Звертається до виконання постанова про накладення адміністративного стягнення тим органом (посадовою особою), що її виніс.

За наявності обставин, що ускладнюють виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту чи виправних робіт або роблять її виконання неможливим, орган (посадова особа), який виніс постанову, може відстрочити її виконання на строк до одного місяця. Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу (за винятком стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення) здійснюється в порядку, встановленому законом. Вона можлива, наприклад, у зв'язку з важкою хворобою особи, притягнутої до відповідальності, якщо цей факт підтверджений довідкою лікувальної установи.

Клопотання про відстрочку виконання постанови розглядається і вирішується органом (посадовою особою), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення.

За наявності обставин, зазначених у пунктах 5, 6 і 9 статті 247 КПАП, орган (посадова особа), який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, припиняє її виконання. До таких обставин відноситься, насамперед, видання акта амністії за умови, що він усуває застосування адміністративного стягнення; відмінення акту, який встановив адміністративну відповідальність за дану провину; настання смерті особи, підданої адміністративному стягненню.

Припинення виконання постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється на основі рішення органа (посадової особи), що його виніс. Рішення направляється органу, уповноваженому виконувати постанову про стягнення, а також іншим органам (посадовим особам), що беруть участь у його реалізації.

Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. В разі зупинення виконання постанови відповідно до статті 291 КПАП перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги або протесту. У разі відстрочки виконання постанови відповідно до статті 301 КПАП перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочки.

Законодавством може бути встановлено й інші, більш тривалі строки для виконання постанов по справах про окремі види адміністративних правопорушень.

Під давністю виконання розуміється закінчення з моменту звернення постанови до реалізації встановленого в законі терміну, після якого виключаються подальші дії виконавчого характеру.

Постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення, якщо інше не передбачено законодавством України. Вона звертається до виконання органом (посадовою особою), який виніс цей правозастосовчий акт. Так, якщо адміністративна комісія винесла постанову про накладення на винного стягнення у виді штрафу, вона зобов'язана негайно по закінченні розгляду справи оголосити її зміст. Копія постанови протягом трьох днів вручається чи висилається особі, у відношенні якої вона винесена. Постанова про накладення штрафу підлягає виконанню після закінчення 15 днів із дня його вручення порушнику.

Якщо ж постанова про накладення адміністративного стягнення не була звернена до виконання протягом трьох місяців із дня винесення, вона взагалі не підлягає виконанню.

З приведеного загального правила про тримісячний термін давності зроблено кілька виключень. Так, у випадку призупинення постанови в зв'язку з подачею скарги чи принесенням протесту, припиняється перебіг строку давності до їх розгляду. Припиняється перебіг строку давності і при відстрочці виконання постанови до закінчення терміну цієї відстрочки (вона допускається, якщо негайна реалізація постанови неможлива). Давність виконання не встановлена для постанови про конфіскацію відповідно до Митного кодексу України предметів контрабанди, а також засобів перевезення, призначених для переміщення предметів через державний кордон. Не виключене встановлення законодавством України більш тривалих термінів для виконання постанов по справах про окремі види адміністративних правопорушень.

Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється органом (посадовою особою), який виніс постанову, та іншими органами державної влади в порядку, встановленому законом. Наприклад, постанову про накладення штрафу прийнято адміністративною комісією. Якщо правопорушник не сплатив суми штрафу у визначений строк, то комісія здійснює всі необхідні заходи для утримання суми штрафу в примусовому порядку.

Розглянувши стадії провадження в справах про адміністративні правопорушення можна зазначити наступне. Послідовний ряд пов'язаних між особами процесуальних дій щодо реалізації прав та взаємних обов'язків називається стадіями. Розв'язання завдань кожної стадії оформлюється спеціальним процесуальним документом, який ніби підсумовує діяльність. Початковою стадією провадження є порушення справи про адміністративне правопорушення. Суть його заключається в складенні особливого процесуального документа, а саме протоколу про адміністративне правопорушення.

наявність протоколу про адміністративне правопорушення свідчить про порушення справи, причому протокол повинен бути складений уповноваженою особою з дотриманням визначеної встановленої законом форми. Перша стадія провадження по справах про адміністративні правопорушення закінчується з моменту напрямку протоколу та інших матеріалів (пояснення свідків, протокол вилучення речей і інші документи, що підтверджують винність особи,

притягнутої до адміністративної відповідальності) органу (посадовій особі) уповноваженим розглядати справи про адміністративні правопорушення. В разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в міліцію чи в штаб добровільної народної дружини по охороні громадського порядку працівником міліції або народним дружинником.

Другою є стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення і винесення постанови у справі. Законодавством України передбачено місце розгляду справи, строки розгляду, а також зазначені основні моменти порядку розгляду справи про адміністративне правопорушення. Розглянувши справу про адміністративне правопорушення орган (посадова особа) виносить постанову в справі. Постанова місцевих органів держадміністрації в справах про адміністративні правопорушення приймається у формі певного рішення. При завершенні розгляду справи про адміністративне правопорушення орган (посадова особа) виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про припинення справи;
- 3) про застосування заходів впливу, передбачених ст.24-1 КпАП України.

Оголошенням постанови в справі про адміністративне правопорушення закінчується стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення.

третьою стадією в справах про адміністративні правопорушення є стадія оскарження (або опротестування) постанови в справі про адміністративне правопорушення. Право на оскарження постанови в справі про адміністративне правопорушення одна з найбільш важливих гарантій захисту прав особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, а також потерпілого. Орган (посадова особа), що одержав скаргу або протест на постанову в справі про адміністративне правопорушення, перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови, тобто встановлює чи дійсно в діях особи притягнутої до адміністративної відповідальності є склад правопорушення, чи правильно оформлені документи в справі, чи не перевищив орган (посадова особа), що розглядав справу, свої повноваження й інше. Після цього орган (посадова особа), що розглядав скаргу (або протест), може винести відповідне рішення. Прокурор, який виявив, що рішення в справі або протест на постанову в справі про адміністративне правопорушення незаконні, може опротестувати їх.

Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень заключний етап притягнення до адміністративної відповідальності. Від того, як послідовно реалізована постанова про адміністративне стягнення, наскільки справа доведена до завершення, багато в чому залежить рівень ефективності боротьби з адміністративними правопорушеннями, їх попередження, результативність виховання громадян у дусі точного і неухильного дотримання законів і правил.

Розділ III.

КОМПЕТЕНЦІЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ (МІЛІЦІЇ) У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Серед інших уповноважених суб'єктів адміністративної юрисдикції особливе місце займають органи внутрішніх справ, як різновид органів державної

виконавчої влади, що покликані виконувати основне навантаження щодо правоохоронної діяльності держави, в тому числі в сфері боротьби з найбільш розповсюдженою сьогодні категорією протиправних проявів, якими є адміністративні правопорушення.

Подібне особливе положення органів внутрішніх справ як суб'єктів адміністративної юрисдикції зумовлюється насамперед двома обставинами: більшим порівняно з іншими суб'єктами обсягом суспільних відносин, які охороняються цими органами, що виражається в значній кількості підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, а також значно ширшими повноваженнями щодо застосування ними різних адміністративних стягнень та щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення. Із семи названих в ст. 24 КпАП України адміністративних стягнень органи внутрішніх справ правомочні застосовувати: попередження, штраф та позбавлення права керування транспортними засобами.

Крім того, у разі необхідності органи внутрішніх справ по узгодженню з іншими зацікавленими відомствами можуть застосовувати передбачену законодавством можливість адміністративного видворення за межі України іноземних громадян за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують встановлений правопорядок.

Відповідно до положень ст.255 КпАП України органи внутрішніх справ також наділені широкими повноваженнями щодо складання протоколів та підготовки справ про адміністративні правопорушення, які розглядаються іншими правомочними суб'єктами. характерною ознакою адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ є також те, що в їх системі спостерігається в цілому значна кількість службових осіб, наділених адміністративно - юрисдикційними повноваженнями. Крім того, значна частина службових осіб органів внутрішніх справ виконує великий обсяг дій юрисдикційного призначення на підготовчій стадії провадження, пов'язаних з виявленням подій та дослідженням обставин правопорушень, складенням протоколів про адміністративні правопорушення та збором необхідних матеріалів для правильного і об'єктивного вирішення справ. Як відомо, в тій чи іншій мірі до здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності причетна більшість працівників ДАІ, ДПС та дорожньої міліції, чергових частин, служби дільничних інспекторів міліції, патрульно-постової служби, дозвільної системи, паспортних апаратів, Держпожнагляду, Державної служби охорони та інших підрозділів органів внутрішніх справ.

Неважко помітити, що в здійсненні адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ спостерігається відповідна спеціалізація. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ, як і будь-яка інша їх діяльність, є підзаконною. Вона ґрунтується на суворому дотриманні чинного законодавства. Компетентні посадові особи органів внутрішніх справ, які реалізують надані їм адміністративно-юрисдикційні повноваження, зобов'язані діяти в межах чинних законів та інших нормативних положень. Відступ від цих положень призводить, як правило, до порушень законності і відміни постанови в справі про адміністративне правопорушення.

Діяльність органів внутрішніх справ здійснюється в офіційному порядку від імені держави в особі того чи іншого працівника органів внутрішніх справ.

Крім того, однією із особливостей адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ, як уже відзначалось, є те, що в процесі її здійснення ці органи реалізують деякі свої юрисдикційні повноваження не тільки щодо підвідомчих їм справ, але й виконують у значному обсязі інші адміністративно-процесуальні дії юрисдикційного змісту, які зрештою дозволяють розглядати і вирішувати по суті справи про адміністративні правопорушення, підвідомчі іншим суб'єктам адміністративної юрисдикції. До подібних дій слід передусім віднести виявлення та встановлення події правопорушення, збір, дослідження та попередню оцінку обставин протиправних дій, тобто їх правову кваліфікацію, здійснення заходів забезпечення адміністративного провадження, складання протоколу про адміністративне правопорушення, підготовку інших необхідних матеріалів справи та прийняття рішення про її направлення по підвідомчості для вирішення по суті тощо. Такі дії адміністративно-юрисдикційного призначення органи внутрішніх справ вчиняють, наприклад, в справах про дрібне розкрадання, злісну непокору працівникові міліції або народному дружиннику, про порушення правил адміністративного нагляду та ін.

Органи внутрішніх справ (міліція) розглядають справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, порушення правил паспортної системи, правил перебування в Україні і транзитного проїзду через територію України іноземців і осіб без громадянства, правил дорожнього руху, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів, (за винятком порушень на автомобільному транспорті).

Нормативною основою адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ служить передусім Кодекс України про адміністративні правопорушення, а також законодавчі та інші нормативні акти, які певною мірою, окрім Кодексу, визначають адміністративно-юрисдикційні повноваження органів внутрішніх справ. До таких джерел слід віднести окремі закони (наприклад, закон України «Про міліцію»), укази Президента України та рішення місцевих органів влади і місцевого самоврядування про встановлення адміністративної відповідальності за окремі правопорушення.

Крім того, механізм правового регулювання адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ включає в себе і відомчі нормативні акти, у тому числі накази, інструкції тощо. Як приклад можна назвати накази МВС України «Про заходи по зміцненню законності при застосуванні органами внутрішніх справ адміністративного законодавства». Основними завданнями міліції є забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; запобігання правопорушенням і їх припинення; охорона і забезпечення громадського порядку; виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх скоїли, забезпечення безпеки дорожнього руху; захист власності від злочинних зазіхань; виконання кримінальних покарань і адміністративних

стягнень; участь у наданні соціальної і правової допомоги громадянам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них обов'язків. Міліція є єдиною системою органів, що входить у структуру Міністерства внутрішніх справ України, виконує адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, виконавчу й охоронну функції.

Органи міліції приймають і реєструють заяви і повідомлення про злочини й адміністративні правопорушення, приймають по них рішення, здійснюють досудову підготовку матеріалів відповідно до кримінально-процесуального законодавства, здійснюють провадження по справах про адміністративні правопорушення; проводять криміналістичні дослідження по матеріалам оперативно-розшукової діяльності, забезпечують участь фахівців криміналістичної служби в слідчих діях, виконують прийняті у встановленому законом порядку і рамках своєї компетенції рішення прокурора, слідчого, суду, забезпечують безпеку дорожнього руху, дотримання законів, правил і нормативів у цій сфері, здійснюють реєстрацію й облік автотранспортних засобів, приймають іспити на право водіння транспортних засобів і видають відповідні документи, дають відповідно до законодавства дозволи на придбання, зберігання, носіння і перевезення зброї, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів і речовин, для зберігання і використання яких встановлені спеціальні правила, а також на відкриття об'єктів, де вони використовуються, контролюють дотримання цих правил, контролюють дотримання встановлених правил паспортної системи, в'їзду, перебування в Україні іноземців і осіб без громадянства; охороняють, конвоюють і утримують затриманих і взятих під варту осіб.

Таким чином, адміністративно-юрисдикційну діяльність органів внутрішніх справ можна визначити як урегульований нормами адміністративного права специфічний різновид їх адміністративної діяльності, пов'язаний з розглядом та вирішенням по суті підвідомчих їм справ про адміністративні правопорушення, а також зі здійсненням інших адміністративно-юрисдикційних дій забезпечуючого характеру. Органи внутрішніх справ це не тільки органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення, а й органи, покликані виховувати громадян у дусі точного і неухильного додержання законів, сумлінного ставлення до державного і громадського обов'язку, поваги до прав, честі і гідності громадян, а також попереджувати правопорушення.